

cădea în schematism și de a nesocoti studiul procesului care singurul este exemplar, precum evită copia individului comun, rău definit." O anume rotunjire „ideală", arată criticul, „o definiție clară a direcției etice răspunde principiilor artei, fiind totodată în acord cu exigențele educative". Această „rotunjire", orientată în sensul afirmării adevărului, capătă o însemnătate specifică în realizarea structurilor sintetice ale operei dramaturgice.

Încă de la începuturile literaturii dramatice românești s-a vorbit stăruitor despre teatru ca despre o „școală de morală", în spiritul unui clasicism reactivat prin renașterea socială a națiunii. Experiența acumulată de-a lungul timpului a demonstrat că din această definiție s-au putut desprinde atât impulsul către creații dominate de cultul marilor valori etice cât și „moralizările" facile, de un didacticism agresiv și inoperant. Pentru noi astăzi, în zilele edificării socialismului multilateral dezvoltat, misiunea educativă a poeziei scenice nu poate fi înțeleasă în afara problemelor fundamentale pe care le ridică realizarea unor raporturi calitativ noi între oameni.

Recent, Programul Partidului Comunist Român a pus hotărâtoare accente acțiunii de „afirmare deplină în viața socială a principiilor eticii și echității socialiste", relevând înaltele obligații ale participării energice la construcția noii orînduiri cu sublinierea concomitentă a corolarelor spiritu-

ale, inerente acestei devotări către colectivitate.

Nu începe îndoială că dramaturgia noastră se poate realiza pe sine, numai concepîndu-și operele viitoare în ambianța marelui program spiritual al comuniștilor. Putem număra și pînă acum pași importanți în această direcție. Esențial este să înțelegem că marelui drum al literaturii dramatice nu poate fi găsit în afara proceselor de construcție morală a timpului nostru și că reluarea în microcosmosul scenic a dezbaterilor din conștiința epocii este sortită eșecului dacă faptele și ideile nu sînt adinec și clar nuanțate în spiritul marxismului creator.

Cînd Strindberg și Ibsen au pus capăt dominației dramolețelor teziste, reinstalînd teatrul european pe tărîmul dilemelor principale, ei au dialogat în numele individului liber, amenințat de convențiile unei societăți dezumanizate. Astăzi și la noi, dramaturgia se află în fața cadavrului descompus al individualismului, manifestare a egotismului antisocial, într-o vreme care leagă libertatea de simțămîntul responsabilității colective. Apărarea omului continuă în alte condiții, într-o lume care a dizolvat vechile convenții ipocrite. Fără a simplifica mișcarea dinlăuntrul a marilor transformări, dramaturgia nouă tratează despre problemele individului privind (fără complexe) către conturul moral al eroului integru, altfel spus, către omul clasic al epocii comunismului înfăptuit.

NATALIA

STANCU-ATANASIU

Confruntarea cu „opinia publică"

Oricît de riguroasă și sigură pe aprecierile ei, critica nu s-a putut dispensa niciodată în validarea operelor artistice de acea instanță plină de surprize care a fost, dintotdeauna, judecata timpului.

Contractînd timpul, apropiindu-ni-l pe plan ideal, din unghiul realizărilor materiale și spirituale cu care se va solda trecerea viitorilor 15 ani, prevăzînd devenirea și evoluția aspirațiilor și valorilor umane. Programul Partidului Comunist Român favorizează o neobișnuită anticipare a unei asemenea aprecieri. Prefigurarea științifică a evoluției societății noastre ne ajută să putem anti-

cipa azi judecata timpului în domeniul valorilor spirituale, să putem decanta mai limpede operele cu șansa perenității de cele efemere.

O mare tentație în privința teatrului: judecata globală asupra condiției literaturii dramatice din ultimele decenii și asupra posibilităților ei de viitor.

S-au scris, începînd din primii ani ai socialismului și pînă azi numeroase opere dramatice. Putem cita dramaturgi aparținînd tuturor generațiilor, a căror evoluție individuală s-a soldat — într-un subtil acord cu modificarea conținuturilor de viață selectate

— cu o pregnantă largire a arilor ideale, tematică, cu o interesantă diversificare stilistică.

Argumentul suprem, *de existență*, al dramaturgiei românești și precizarea locului ei în ansamblul culturii socialiste ne este dat de definirea contribuției ei specifice la progresul nostru social, politic, spiritual.

Luptind cu ilustrativismul unor scrieri date, eronat, drept exemple, ori cu diferite „îndreptare” care preconizau lipsa de conflict sau prescriuau riguros — limitativ „conflictele”, termenii și soluționările lor, dramaturgia adevărată a reflectat cu pregnanță, în chip substanțial istoria, noile mentalități. Și a făcut-o, într-adevăr, în chip specific, insistind asupra dramatismului devenirii, asupra coliziunilor în care s-au decantat atitudini, s-au cristalizat eroi, asupra înceștărilor care au permis, care au adus progresul.

Inspirindu-se din actualitate și folosind formule aproape documentare sau dînd friu liber fanteziei, puterii de a construi universuri a creatorului, dramaturgia noastră a dat o forță particulară de iradiație aspirațiilor comuniste, a creat premiza identificării cu modelele ideale. Drumul a fost cel de la divertismentul (interbelic) la teatrul de idei și dezbateri, de la literatura „fotografierii” unor fapte și oameni sau a schițării — numai — a unor procese interioare, la cea a radiografierii proceselor de conștiință care le-au declanșat, sau le-au succedat.

Prin excepționale perspective pe care le prefigurează și le precizează ca obiective concrete de acțiune, Programul Partidului Comunist Român îndeamnă la o meditație mai atentă asupra *funcției de cunoaștere și anticipare*, care o dublează pe cea de *reflectare*.

Dramaturgia a pășit în chip marcat și original în direcția aceluși imperativ al documentelor privitor la literatură care sună astfel: „să-i ajute pe oameni să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societății, să însuflească masele populare, tineretul patriei noastre la fapte mărețe închinare realizării visului de aur al omenirii — comunismului.”

Foarte edificator pentru valoarea scrisului nostru dramatic, multe dintre devenirile sociale, dintre caracteristicile simțirii și gândirii românești revelate de program drept caracteristici actuale sau modele de atins au fost prefigurate de dramaturgie. Multe dintre idealurile spirituale de azi care vor deveni realități ale conștiinței comuniste și-au început opera de fascinație prin cele mai bune piese, în cele mai puternice spectacole de teatru.

Aș începe, urmînd firul documentului menționat, prin a mă referi la noul nostru sentiment al istoriei — exprimat cu atîta pregnanță și personalitate de către Horia Lovinescu, Paul Anghel, Dan Tărchilă, Al. Voitin și mulți alți dramaturgi, în chip superior confrăților lor autori de romane istorice.

Aș aminti acuitatea crescîndă a preocupării etice și politice la dramaturgi precum Aurel Baranga, Paul Everac, D. R. Popescu sau Titus Popovici, Teodor Mazilu. Aș îndemna la o cercetare mai atentă a interesantelor scrieri de teatru poetic și filozofic ale lui Horia Lovinescu, Marin Sorescu, D. Solomon, care au lărgit nebanuit meditația asupra umanismului socialist, au revitalizat, la rădăcină, căile de influențare a omului nou.

Și, în sfîrșit — doar menționarea unui aspect esențial pentru condiția dramaturgiei românești în anii noștri: relația ei cu publicul, (relație modificată prin însăși politica noastră culturală, care a lărgit aria spectatorilor și a situat în centrul repertoriilor creația originală).

Puțini sînt dramaturgii care au scris sau care scriu „spectacole în fotoliu”. Majoritatea își delimitează scrisul în vederea confruntării imediate — prin intermediul scenei — cu „opinia publică” a contemporanilor. Majoritatea au beneficiat încă de la debut de examenul luminilor rampei — alt de clarificator pentru formarea lor ulterioară — confruntîndu-și concepțiile și limbajul cu preocupările, aspirațiile și gîndirea maselor largi. Confruntare care va rămîne și pe viitor principala piatră de încercare a dramaturgiei.